Toespraak burgemeester Margo Mulder, Canadese herdenking 2026

Beste mensen, dear all,

A special welcome to our guests from abroad, including ambassadors and diplomats and representatives from Canada. I will continue my speech in Dutch. A version in English is available for you.

Vandaag herdenken we hier de Canadese soldaten die tijdens de Tweede Wereldoorlog omkwamen bij de strijd in Nederland of op Nederlands grondgebied begraven liggen. Dit zijn soldaten die het slachtoffer werden van oorlogshandelingen of op een andere manier in oorlogstijd omkwamen. In deze regio, zuidwest Nederland, vonden de meesten van hen de dood tijdens de Slag om de Schelde.
Vorige week voltrok zich een tragedie op de Canadese legerbasis Wainwright, met veel doden en gewonden tot gevolg. Van deze gelegenheid maak ik gebruik de nabestaanden van de omgekomen militairen veel sterkte toe te wensen. De gewonden wens ik een voorspoedig herstel toe.
Het is extra wreed wanneer soldaten omkomen of gewond raken tijdens oefeningen die ons meer weerbaar moeten maken tegenover de agressieve intenties van andere landen. Spijtig genoeg is een toenemende spanning in de wereld een realiteit van vandaag. Voor nu is werken aan meer weerbaarheid en slagkracht een antwoord op deze nare ontwikkeling. In die opgave staat Canada schouder aan schouder met veel andere landen voor wie democratie, vrijheid en recht de gidsprincipes zijn. Wij wensen alle betrokkenen bij het incident in Wainwright toe dat deze overtuiging hen helpt in het verwerkingsproces van deze ramp.

Terug naar deze herdenking:
Door stil te staan bij de slachtoffers van oorlogsgeweld, houden we hun namen levend. De jonge leeftijden die op de grafstenen zijn gegraveerd, springen bij veel mensen in het oog. Die leeftijden werken lang door op het bewustzijn van de bezoekers aan deze begraafplaatsen. Onlangs nog, toen een schoolklas deze begraafplaats bezocht. Voor veel leerlingen waren die leeftijden confronterend, omdat ze daar zelf niet heel ver vandaan zaten of een oudere broer of zus dezelfde leeftijd heeft.

Kort geleden was op deze begraafplaats een hoogbejaarde Canadese die het graf van haar omgekomen broer bezocht. Mensen van haar leeftijd zijn de laatste die uit eigen ervaring over de Tweede Wereldoorlog kunnen vertellen. Nu de Tweede Wereldoorlog al zo ver achter ons ligt en die levende getuigen er bijna niet meer zijn, hebben we - waaronder de jongeren van nu - context nodig om de effecten van die oorlog te kunnen begrijpen; hebben we context nodig om te beseffen dat we beter niet nog een keer in zo'n scenario terecht komen en hebben we context nodig om de waarde van vrede en vrijheid echt te kunnen beseffen. Het bezoekerscentrum, dat hier op 8 oktober werd geopend, helpt ons in het geven van die context.

Daarnaast denk ik dat we er niet meer aan ontkomen om een verbinding te leggen naar onze tijd. Wanneer we jongeren meer bewust willen maken van de waarde van vrede, vrijheid en recht, dan moeten we een lijn leggen naar de tijd waarin we nu leven.
Waar het me om gaat, is dat we - over pakweg 20 jaar - nog steeds uit het hart herdenken. Dan moet zo'n herdenking ook nog relevant worden gevonden. Die relevantie vinden we in de tijd van nu, in de conflicten van vandaag, in de hybride schermutselingen waar we al mee te maken hebben en meer mee te maken gaan krijgen en die onze weerbaarheid op de proef stellen.

Ook wil ik hier en op dit moment het volgende opwerpen: bij een herdenking als deze hebben we het over de slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog.
We vragen ons dan af: hoe hadden we die slachtoffers kunnen voorkomen, of – wanneer we kijken naar de toekomst: welke lessen uit het verleden kunnen we uit die Tweede Wereldoorlog trekken om nieuwe oorlogsslachtoffers te voorkomen?...
Ik zou hierin een stap verder willen gaan. Ik zou dit vraagstuk ook willen belichten vanuit de daderkant… Want zonder daders geen slachtoffers… Met andere woorden: hoe voorkomen we dat we dader worden?…
Dit is misschien een ontluisterende vraag. Maar ik denk dat die vraag in deze tijd en afgezet tegen de spanning in Europa en de houding en het gedrag van een aantal wereldleiders een gerechtvaardigde vraag is.

Alezar zei het al: ‘it takes a village; it takes a village to raise a child’. Wanneer we kinderen in een veilige en rationele omgeving op willen voeden, dan is het nodig dat die opvoeding de verantwoordelijkheid is van een hele gemeenschap. We lijken dat in onze westerse samenleving verleerd.
Onze samenleving is vooral gericht op het individu. Inmenging van buitenaf in de opvoeding van onze kinderen wordt bijna niet meer getolereerd.
Daarmee bestaat het risico dat opvoeding een smalle, eenzijdige basis krijgt met te weinig ruimte voor correctie en te veel ruimte voor het eigen gelijk. Die smalle opvoedingsbasis draagt onbedoeld bij aan een klimaat waarin nuance niet meer voldoende wordt aangeleerd en plaats voor ander gedachtengoed te veel ontbreekt. Daardoor kunnen tegenstellingen rijpen. In samenlevingen, ook in de onze, nemen die tegenstellingen in rap tempo toe. Dat begon in het klein, misschien op buurtniveau of met borrelpraat tijdens een verjaardagsfeestje. Het wij-zij denken groeide in een nu nog kleine groep door naar wij-zij handelen en doen. Voor we er erg in hebben zijn we dader. En dat stellen we dan achteraf, wanneer het veel te laat is, vast. Dat kunnen we beter voorkomen.
Ik wil hier vooral een oproep doen dat we elkaar met open vizier opzoeken. Dan wordt duidelijk dat we meer overeenkomsten hebben dan verschillen. Van de verschillen die er zijn kunnen we leren.

Heel goed begrijp ik dat we balanceren op een dun en zwabberig koord. Want waar ligt de grens tussen opkomen voor vrijheid en recht en waar schiet werken aan eigen weerbaarheid door? Ruim 80 jaar lang hadden we de luxe dat we deze weging niet hoefden te maken. Maar het rendement dat onder meer de soldaten op deze begraafplaats voor ons hebben verdiend, lijkt anno nu geslonken. Doorredenerend op die kille metafoor van winst of verlies, moeten we aansturen op koerswinst. In dat opzicht moeten we schouder aan schouder staan met onze kinderen en kleinkinderen. Wij moeten hen van het gereedschap voorzien waarmee we voorkomen dat ze slachtoffer worden, maar evenmin dader…

In het jaar dat achter ons ligt, had de gemeente hulp van een trainee. De net afgestudeerde Canadese historica Sarah Adsett heeft onderzoek gedaan naar hoe we jongeren kunnen betrekken in deze opgave van levensbelang.
Binnenkort presenteert ze de uitkomst van haar onderzoek en komt ze met aanbevelingen. Vooruitlopend op die presentatie spreekt ze hier na mij, samen met haar vader.

We zoeken dus naar wegen om de herinnering aan de Tweede Wereldoorlog levend te houden. Hoe we dat ook kunnen doen, werd me een paar weken geleden duidelijk. Onder de noemer Pedals of Honour fietsten drie jonge mannen vanaf Normandië de route van de Canadese troepen in de zomer en het najaar van 1944. Op de laatste dag sloten ongeveer 150 fietsers uit de gemeenten Bergen op Zoom, Steenbergen en Woensdrecht en 15 Canadezen aan die de laatste kilometers meefietsen. De fietsers zamelden geld in voor het bezoekerscentrum.

Kortom: we zetten stappen om ons bewust te houden dat onze vrijheid is bevochten. Deze herdenking, het onlangs geopende bezoekerscentrum, de rondleidingen op de erevelden en de fietstocht zijn daar waardevolle voorbeelden van. We zetten nu de volgende stap, door het betrekken van de generaties voor wie de Tweede Wereldoorlog een conflict uit een ver en niet inleefbaar verleden is.
We houden deze oorlog relevant door ze te verbinden met onze wereld van vandaag, waarbij de insteek is dat we noch slachtoffer noch dader willen zijn.
Die aanpak komt volgens mij geen moment te vroeg.

Dank voor uw aandacht.